

Boverkets svar på remissen avseende Långtidsutredningen 2019, SOU 2019:65

Boverkets yttrande

Boverket vill – först som sist – uttrycka sin förståelse för att Långtidsutredningens 2019, SOU 2019:65, i fortsättningen kallad Utredningen, framtidsscenarioer kommit att framstå som mer osäkra till följd av Covid19-epidemin. Förutsättningarna har onekligen ändrats. Det gör emellertid inte att bakgrundsbeskrivningar m.m. i Utredningen blir mindre viktiga.

Boverket delar – med nedanstående reservationer och förslag – i huvudsak den beskrivning som Utredningen gör.

Skälen för Boverkets ställningstagande

Kapitel 2 Inkomstfördelningens utveckling

Utredningen är tydlig med att fokus i analysen inte ligger på hur skillnaderna har uppstått utan snarare på hur stort avståndet är mellan olika gruppers ekonomiska status samt noterar att det inte nödvändigtvis är samma individer som befinner sig i en viss inkomstgrupp vid olika tidpunkter. Enskilda individer rör sig mellan inkomstgrupper och sammansättningen av dessa grupper förändras över tiden.

Men eftersom Utredningen inte utrett hur skillnaderna i inkomstspridningen uppstått blir tolkningen av resultatet osäkert. Att till exempel några har relativt låg inkomst under en begränsad tid är inte nödvändigtvis ett problem. Men att de har det under längre tid är däremot sannolikt ett problem. Det hade därför varit värdefullt med fördjupad kunskap när det gäller förändringar i olika

grupper¹ över tiden för att få en uppfattning om hur detta kan ha påverkat inkomstspridningen. Det är inte osannolikt att det är i första och andra decilgrupperna som det hade visat sig intressant för. På omvänt sätt finns det en osäkerhet i kapitalvinsterna, eftersom alla dessa inte redovisas, men då är det troligen den tionde decilens inkomster som underskattats. En ytterligare osäkerhetsfaktor är databytet från Hushållens ekonomi (HEK som använts t.o.m. avseende 2013. Därefter baseras den på Totalräknad inkomstfördelningsstatistik (TRIF).² Tillsamman ger dessa osäkerheter – som drar åt olika håll – en osäkerhet i resultatet: Ojämligheten underskattas troligen eftersom decil 10 troligen underskattats. Samtidigt kan det antas att den ökande ojämlikheten till del förklaras av befolkningsförändringar och dylikt.

Slutligen ställer sig Boverket frågande till huruvida det är helt klarlagt vilka effekter jobbskatteavdraget haft avseende sysselsättningen. Utredningen för ett sådant resonemang.³

Kapitel 3 Inkomstskillnader och arbetsmarknaden

Boverket har inga synpunkter.

Kapitel 4 Inkomstfördelningen 2035

Kapitlet präglas – med nödvändighet – av att Utredningen gör ett antal antaganden. Såsom inledningsvis konstaterades är det, i skrivande stund, vanskligt att säga vad som vore mer korrekta antaganden i skenet av Covid19-epidemin och än svårare att sia om de långsiktiga konsekvenserna av densamma.

I kapitlet redovisas ett huvudscenario och tre alternativscenarier. Det sista alternativscenariot bygger på antagandet om högre sysselsättning bland utrikes födda. Det borde dock även ha funnits ett femte scenario som visar på vilken effekt en försämrad integration ger. Behovet därav förstärks av en rapport ”När

¹ Grupper i vid bemärkelse; hushållstyper/hushållssammansättning, åldersgrupper, invandrargrupper per födelse land (samt deras skäl till invandring studier, arbete, asylsökande etc.).

² I ett selekterat urval är skillnaden mellan kosthushåll enligt BUT:ens definition (efterföljaren till HEK och som i sin tur bygger på ett urval från TRIF) och bostadshushåll marginell. Medelvärde för kosthushåll är 289 000 kr per konsumtionsenhet och för bostadshushåll är det 291 000 kr per konsumtionsenhet i BUT:en. Men jämför man mellan bostadshushåll i den totalräknade statistiken (TRIF) med den selekterade (BUT) så är genomsnittsinkomsten i den totalräknade lägre, och uppgår till 262 000 kr per konsumtionsenhet, vilket är relativt sett mycket lägre. När det gäller medianen är mönstret liknande mellan bostadshushåll (BUT), som är 220 000 kr per konsumtionsenhet, jämfört med 190 000 kr per konsumtionsenhet (TRIF). Differensen är således ca 30 000 för både median och medelvärde vilket troligtvis innebär mindre påverkan, men man kan ha haft en viss överrepresentation av personer med högre inkomster i nedlagda HEK:en. Vilken man även påpekar i fotnot 9.

³ Se sid 51 i Utredningen

blir utrikes födda självförsörjande?”⁴ från Entreprenörskapsforum som – vilket är viktigt att komma ihåg – publicerats efter det att Utredningen lämnats sitt betänkande. I nämnda rapport görs bland annat en intressant distinktion mellan sysselsättning och självförsörjning som Boverket inte kan se att Utredningen gjort men som i en prognos fram till 2035 torde ha sitt värde.

Kapitel 5 Jämlikhet i möjligheter

I detta kapitel anser Boverket att redogörelsen skulle tjäna på en diskussion om hur å ena sidan avsnitt 5.2.4 ”Osäkra effekter av bostadsområden och segregation i Sverige” och avsnitt 5.3.1. ”Familjebakgrundens betydelse för resultat i grundskolan har ökat” å andra sidan kan hänga samman och få betydelse för framtiden.

Segregationen beskrivs som att elever med liknande förutsättningar i större utsträckning går på samma skolor nu än vad som var fallet i början av 1990-talet. Vidare sägs att skolsegregationen ökat och att 60 procent av ökningen kan hänföras till ökad boendesegregation och att resterande 40 procent kan hänföras till skolvalet. Men Utredningen pekar – bland annat – även på att utländsk familjebakgrund har betydelse för betygen. Med dessa utgångspunkter hade det varit önskvärt om Utredningen också hade givit sin syn på vilken utveckling – avseende jämlikhet och möjligheter – som kan förväntas för elever som kommer från bostadsområden där en stor andel av invånarna har utländsk bakgrund och därför troligen har andra förutsättningar än inrikes födda elever. Boverket saknar en sådan analys bland annat eftersom den skulle kunna ligga till grund för prioriteringar fram till 2035. Utredningen närmar sig ett sådant resonemang i kapitel 7 i avsnitt 7.2.1 men utan att fördjupa sig i frågan. Boverket vill samtidigt poängtera att det inte är bostadsområden i sig som ger olika skolresultat.

Kapitel 6 Regionala skillnader i inkomst

Utredningen pekar under avsnitt 6.1.4 på att det är viktigt med en välfungerande bostadsmarknad och lyfter bland annat att ett problem är det ineffektiva utnyttjandet av bostadsbeståndet. Man hänvisar därvid till bilaga 3 i Långtidsutredningen 2015 (SOU 2015:48) vilken i sin tur främst hänvisar till en marknadsrapport från Boverket.⁵ I denna marknadsrapport sägs uttryckligen ”De samhällsekonomiska analyserna i denna marknadsrapport begränsar sig till en skattning av välfärdseffekter i termer av effektivitet, även om vi är fullt medvetna om att hyressättningsystemet också kan ha välfärdseffekter i termer av rättvisa.” Rapporten har – relativt sitt anslag och sin omfattning – kommit att

⁴ J. Eklund och J. P. Larsson, När blir utrikes födda självförsörjande? Entreprenörskapsforum, 2020

⁵ Sid 4 Boverket, Bostadsbristen och hyressättningsystemet – ett kunskapsunderlag. Marknadsrapport. November 2013

hänvisas till som om den gav fler svar än vad den i verkligheten utger sig för att göra.

Liksom i remissvaret avseende Långtidsutredningen 2015⁶ vill Boverket därför återigen ifrågasätta svepande skrivningar kring ineffektivt utnyttjande av bostadsbeståndet. I första hand därför att det inte på något sätt är klarlagt vad ett – i alla avseenden – effektivt utnyttjande av bostadsbeståndet skulle få för konkreta sociala konsekvenser och konsekvenser för samhället i stort. I andra hand vore det dessutom av stort värde om det kunde ges en rimligt precis beskrivning av hur berörda delar av hyreslagstiftningen skulle förändras för att ett i alla avseenden önskat effektivt utnyttjande av bostadsbeståndet skulle uppnås. Det är först då ett sådant alternativ finns för handen som det börjar bli möjligt att bedöma huruvida dagens hyressättningssystem verkligen har den negativa inverkan det sägs ha.

Boverket är förvisso öppet för att det finns olika delar av hyreslagstiftningen som kan diskuteras. Likaså vad gäller hur kösystemen fungerar, framförallt i storstäderna. Men det vore av stort värde om intryck togs av hur bostadsmarknader i allmänhet, och hyresmarknader i synnerhet, fungerar i andra jämförbara länders tillväxtregioner innan omdömena fällt kring den svenska hyresmarknadens funktionssätt.

Kapitel 7 Velfärdstjänsterna utjämnar livschanserna

Under avsnitt 7.3 redovisas de demografiska utmaningarna till 2035. Utvecklingen går mot en högre andel äldre befolkning i landsbygdsregionerna och har styrts av utflyttning och låga födelsetal i kombination med ökad medellivslängd. Dock nämns att utvecklingen delvis motverkats av invandring. Den fråga som inställer sig är om invandringens påverkan är permanent eller tillfällig. En diskussion därom hade enligt Boverket varit av värde.

En stor del av de senare avsnitten i kapitlet ägnas behovet av och kostnaderna för velfärdstjänster för äldre. Om kommunerna ska tillhandahålla velfärdstjänster motsvarande efterfrågan som skapas av den demografiska utvecklingen kommer statsbidragen att behöva höjas med 1,6 procent till 2035 (sid 238). Boverket anser att det – bland annat mot bakgrund av de osäkerheter som redovisats i kapitel 4 – hade varit klargörande om det hade redovisats scenario med högre respektive lägre utveckling av inkomstbaserade skatteintäkter.

⁶ Finansdepartementets diarienummer Fi2016/00169/BaS

I detta ärende har stf. generaldirektör Yvonne Svensson beslutat och signerat beslutet elektroniskt. Jurist Assar Lindén har varit föredragande. I den slutliga handläggningen har också avdelningschef Göran Persson och enhetschef Mikael Nordström deltagit.

Yvonne Svensson
stf. generaldirektör

Assar Lindén
jurist

Telefon dir: 0455-35 30 23
E-post: assar.linden@boverket.se